

OSUUSTUKKUKAUPPA OTK:N RAHASTO

Taloustieteelle ja sivistykselle

Rahasto on perustettu Osuustukkukauppaliikkeen 50-vuotisjuhlien yhteydessä 1967. Silloinen E-osuuskauppaliikkeen rahasto aloitti toimintansa 1968: 70-vuotisjuhlissa 1987 sen pääomaa lisättiin ja nimi nykyaikaistettiin EKA-Yhtymän rahastoksi, ja konsernin hajottua rahaston nimeksi tuli 1997 Osuustukkukauppa OTK:n rahasto. Se tukee taloustieteellistä tutkimusta ja sivistyksellistä toimintaa.

Osuuskauppaliike hajosi 1916–1917 linjariitoihin, joiden takia 94 osuuskauppaa, suurimpana helsinkiläinen Elanto, perustivat Kuluttajaosuuskuntien Keskusliiton (KK). KK:n ”edistysmieliset osuusliikkeet” perustivat 12.12.1917 OTK:n, joka käynnisti 1919–1920 siirtomaatavaroiden ja tekstiilituotteiden tukkukaupan. SOK:ta seuraten KK ja OTK käynnistivät 1923–1926 oman tuotannon: Jääsken ruismylly ostettiin, ja Tampereen tulitikkutehdas ja Sörnäisten paahtimo sekä Helsingin pukimo & neulomo ja petrokemian tehdas perustettiin. Pula-ajan jälkeen 1937–1938 aloittivat lihanjalostustehdas, mallastehdas ja naulatehdas. Päärahoittaja oli Henkivakuutusosakeyhtiö Kansa (perustettu 1922), jonka esikuva oli ruotsalainen Folksam.

Osuusliikkeiden jäsenmäärä nousi 1920–1930-luvuilla yli 300 000:een ja sodan jälkeen 500 000:een. Säännöstelyaikana jäsenyydestä oli etua, koska OTK kehitti omaa tuotantoon pulan poistamiseksi. 1940-luvulla aloittivat muun muassa OTK:n Puu OY (Sotka), makaronitehdas, vanutehdas, villaflokkitehdas, kaksi lihanjalostamoja ja työvaatetehdas. OTK oli 1960 suurin valmistaja kotimaanmarkkinoilla. Tuotanto menestyi suljetussa taloudessa, ja tuontisäännöstelyn purku 1958–1964 ja vapaakauppa ajoivatkin useat OTK:n tehtaat, kuten Villayhtymäksi sulautuneet verkatehtaat kriisiin. Tuotanto ei kannattanut halpatuonnin takia.

1960–1970-lukujen maaltamuuton ja elinkeinomurroksen aikana OTK:n jäsenten maaseutumyymälöiden määrä romahti kahdessakymmenessä vuodessa 2 100:sta 740:een.

Elannon leipä- ja maitomyymälä 1933. Kuva: Pietinen/Museovirasto.

Pienet osuusliikkeet tarvitsivat myös OTK:n taloudellista tukea. OTK muutettiinkin 1970 keskusosuusliikkeeksi, ja suuremmiksi fuusioituvat KK:n liikkeet keskittyivät valintamyymälöiden E-hallien ja E-markettien luomiseen. Valtakunnalliseksi kärjeksi nousivat Centrum-tavaratalot, Cumulus-hotellit ja E-öljyt (Finnoil). E-liikkeiden jäsenistöstä 90 prosenttia oli palkansaaajia, joiden tulotaso kuului alimpaan neljännekseen, ja OTK:n osuus päivittäistavarakaupasta aleni jatkuvasti 1960–1970-lukujen nopean kasvun vuosinakin. Öljykriisin työttömyys loi vaikeuksia OTK:n jäsenliikkeille.

Alueelliset 39 osuusliikettä yhdistyivät 1983 Osuuskunta Ekaksi, jonka ulkopuolelle jäi vain Elanto. Ekasta ja sen päärahoittajista Kansa-yhtiöistä ja rakennusliike Hakasta muodostettiin 1987 Eka-yhtymä. 1990-luvun laman takia KK lopetti toimintansa 1992 kokonaan. Kansa-yhtiöiden ja Hakan konkurssin jälkeen konsernista jäi jäljelle vain OTK:n toimintaa jatkava Osuuskunta Tradeka, joka osittain omistaa Ykkösbonus-järjestelmää ylläpitäviä yhtiöitä. KK:n ja OTK:n ytimenä vuosikymmeniä toiminut Elanto fuusioitui Helsingin Osuuskaupan kanssa HOK-Elannoksi.

Osuuskunta Sigillum/Pentti Mäkelä

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON tehtävä on suomalaiskansallisen henkisen ja taloudellisen viljelyn vaaliminen ja kehittäminen. Kulttuurirahasto muodostuu Säätiöstä (perustettu 1939) ja Kannatusyhdistyksestä (perustettu 1937). Säätiön sisällä toimii keskusrahasto ja 17 maakuntarahastoa. Kulttuurirahasto jakaa apurahoja ja palkintoja tieteen ja taiteen tekijöille sekä kulttuurielämän eri aloille toimiville henkilöille ja yhteisöille. Apurahojen ohella Kulttuurirahastolla on myös omaa kulttuuritoimintaa. Lisätietoa www.skr.fi.